

مستند بازار یابی سیاسی مرکز رشد دانشگاه امام صادق (ع)

CENTER FOR POLITICAL MARKETING STUDIES

دومین مناظره انتخابات

ریاست جمهوری چهاردهم

فهرست مطالب

۱. مقدمه..... ۱
۱. فرامتن مناظره دوم ۲
۲. آرایش مناظره دوم: دو، یک، یک، یک، یک ۲
۳. عملکرد مناظراتی هر کاندیدا ۳
- ۳-۱. جلیلی؛ مدیر دانا در حفظ پایگاه رأی ۳
- ۳-۲. قالیباف؛ حفظ جایگاه و ارتقای نسبی ۳
- ۳-۳. پزشکیان؛ در میانه روحانی و خاتمی ۴
- ۳-۴. پورمحمدی؛ کمکی و پوششی ۵
- ۳-۵. زاکانی؛ پارتیزان مناظره ۶
- ۳-۶. قاضی زاده هاشمی؛ مدافع منطقی ۶
۴. نقش ها و احتمالات آینده ۷
۵. جمع بندی ۸

دومین مناظره انتخابات ریاست جمهوری چهاردهم

مقدمه

مرور انتخابات ریاست جمهوری گذشته به خصوص از سال ۱۳۸۴ به بعد نشان می‌دهد که مناظرات عرصه خوبی برای تقویت و بازنمایی کنترل شده ظرفیت‌هاست. چنانکه مناظرات ۱۳۸۸ و ۱۳۹۲ در خاطرات جمعی به صورت تقریباً واضحی به یاد مانده است. مناظرات اساساً می‌تواند (۱) فضای رقابت را تشدید نماید و رأی‌دهندگان را به مشارکت ترغیب کند، (۲) تمایزات را نشان داده و امکان انتخاب را تسهیل نماید، (۳) مسئله‌سازی کرده و امکان مقایسه راه‌حل‌ها را فراهم آورد و (۴) شناخت را شکل داده و تصویرسازی نماید. البته کاندیداهایی می‌توانند از چنین ظرفیتی برخوردار گردند که دارای توان رتوریک سیاسی باشند، در واقع لازم است کاندیدا فارغ از توانمندی مدیریتی و اجرایی، سخنور خوبی باشد و از اطلاعات کافی نیز برخوردار باشد. به این جهت بررسی مناظرات می‌تواند در ضمن ارائه ارزیابی واقع‌بینانه از کاندیداها، آرایش و گفتمان سیاسی ایشان را مشخص نماید و این امکان را برای رأی‌دهندگان فراهم کند که بدون غلبه فضای کلامی-اقتناعی به صورت منطقی تصمیم بگیرند و همچنین کاندیداها و مشاورانشان می‌توانند در ضمن ارزیابی عملکرد خود و دیگر کاندیداها، نسبت به اصلاح کنشگری و بهبود تصویر خود اقدام نمایند. در همین خصوص هسته بازاریابی سیاسی مرکز رشد دانشگاه امام صادق علیه السلام در جهت تحقق رسالت خود، بهبود نظام انتخاباتی ایران، می‌کوشد تحلیل واقع‌بینانه و غیرجانبدارانه‌ای در چارچوب علم بازاریابی سیاسی از این رخداد منحصر بفرد ارائه نماید.

مناظره دوم با تغییراتی نسبت به مناظره اول برگزار شد ولی همچنان فاصله مشخصی با چارچوب یک مناظره انتخاباتی داشت. مناظره فاقد یک آهنگ و ضرب مناسب بود و تغییرات در فرم، نتوانست محتوای مناظره را نسبت به مناظره نخست بهبود دهد. ریتم کند، پاسخهای نامرتبط، سخنان پراکنده و کلی‌گویی همچنان وجود داشت و محافظه کاری نامزدها نیز جز در چند مورد و لحظه خاص، اجازه شکل‌گیری یک بحث چالشی را نداد. در مجموع این مناظره هرچند اندکی با مناظره نخست تفاوت داشت اما از حیث کارکردهای مناظره حرکت رو به جلویی نسبت به مناظره قبل نبود.

۱. فرامتن مناظره دوم

مناظره دوم برخلاف مناظره اول، از مرحله پیش‌تولید آغاز شد. پویایی کار صدا و سیما و تلاش‌ها به نمایش درآمد. با آغاز مناظره دوم مشخص شد، رسانه ملی انتقادات نسبت به مناظره اول را شنیده و تا حد توان و امکان اصلاحاتی را صورت داده است. تبدیل مبل به صندلی، قرار دادن میز روبروی هر نامزد، شروع سر وقت و حذف تشریفات زائد، تغییراتی بود که نسبت به مناظره اول اعمال شده بود. تغییرات در میزانشن برنامه توانست اندکی فاز تهاجمی مناظرات را افزایش دهد. با عملکرد مناسب مجری مناظره کمتر شاهد بی‌نظمی در برنامه ریزی صحبت‌های نامزدها بودیم. با این همه، برخی اشکالات اساسی در فرم و محتوا همچنان باقی است. زمان نامناسب پخش، طولانی بودن و ریتم یکنواخت سه مرحله‌ای مناظره، همچنان نامزدها و مخاطب را خسته کرده و مناظره را فرسایشی کرده بود و به نظر می‌رسید بهتر بود، مناظره در زمان وقت استراحت به پایان می‌رسید. چهره خسته نامزدها در قاب تلویزیون و پراکندگی جمع خانواده‌ها و مخاطبین در منازل، مؤید این مهم است. در کنار این موارد، همچنان نور پس زمینه کاندیداها اندکی از توجه‌ها را جلب کرده و نور آبی کف استودیو مناظره و انعکاس نور به علت شفاف بودن کف سالن به شدت آزار دهنده است.

۲. آرایش مناظره دوم: دو، یک، یک، یک، یک

در این مناظره شاهد آرایش دو، یک، یک، یک، یک بودیم. برخلاف مناظره قبل که آقایان زاکانی و قاضی‌زاده تاحدودی هم‌افزا بودند، در این مناظره همراهی کمتری با یکدیگر داشتند اما در عمل فضاهای مکمل دیگری را پوشش داده و برای یک هدف جنگیدند. آن دو با دو راهبرد متفاوت، حمله به رقیب و دفاع از دولت سیزدهم، تلاش کردند تا رقیب را به واکنش و انفعال بکشانند. آقایان جلیلی و قالیباف نیز هرکدام در موقعیت خود، مدیر دانا و مدیر قوی، در حال کنشگری بودند. جلیلی تغییر چندانی نسبت به مناظره نخست نداشته و تلاش کرد تا تمایز خود را در ارائه فردی خود نشان دهد. با این حال، جلیلی در چند مقطع توانست اندکی خود را از کنج خود ساخته خارج کند، به ویژه در شروع و پایان. قالیباف نیز همچنان تلاش داشت با استراتژی مدارا، جلوی حملات پیش‌بینی شده رقیب را گرفته و از سبب آراء خود حراست کند و همچنان نقش رهبر بازار را حفظ کند. با این حال، بازی تیمی پورمحمدی و پزشکیان، بیش از مناظره قبل به چشم آمد. این تیم دو نفره مایل بود تا زمین بازی را عوض کرده و در نقطه مزیت برداشت شده از خود، یعنی سیاست خارجی قرار دهد.

۳. عملکرد مناظراتی هر کاندیدا

۳-۱. جلیلی؛ مدیر دانا در حفظ پایگاه رأی

سعید جلیلی همان استراتژی مدیر دانا را ادامه داد. او در حفظ پایگاه رأی خود موفق بود اما در افزودن به آن مانند مناظره قبل و ای بسا مناظرات قبل، موفقیتی کسب نکرد. او در ابتدا اشاره‌ی ظریفی به سخنان ظریف با تبریک پیروزی والیبال داشت، سپس مثال خوبی از هدفمندی یارانه‌ها در موضوع بنزین زد و در ادامه با یک پاتک موفق به پورمحمدی اندکی از کلیشه خود

فاصله گرفت. او در کل تلاش کرد با انضباط و اخلاق و صحبت در چارچوب بحث و موضوع، بدون تأثیرپذیری از رقبا و فضا، راهبرد خود را ادامه دهد. با این حال، جلیلی در مقاطعی به ویژه ابتدا و انتهای مناظره بهتر از گذشته بود و توانست با ادبیاتی قابل فهم تر برای عموم پیام خود را به مخاطب منتقل کند اما در کل بازی تک نفره و حتی بدون توپ داشت. او فرمانظره عمل می کند و سعی دارد خود را یک رئیس جمهور تراز و آگاه به مشکلات به تصویر کشد، تلاشی که تاکنون نتیجه درخوری نداشته است. برای این مقصود او تلاش کرد با ارائه طرح وان، پرداختن به فلسفه طرح‌ها، تبیین مشکلات ساختاری و امثال آن و بیان مشکلات، از نزدیک این تطابق خود با رئیس جمهور تراز را نمایش دهد. جلیل همچنان از زبان نخبگانی و عدم استخدام ادبیات عامه فهم آسیب پذیر است و در توسعه سبد رأی خود ناموفق. اگر دیگران در متن مناظره بد بازی کنند، بازی فرمانظره جلیلی دیده خواهد شد اما اگر دیگران در صحنه مبارزه خوب عمل کنند و بیننده را مجذوب کنند، کنش فرمانظره جلیلی موثر عمل نخواهد کرد.

۳-۲. قالیباف؛ حفظ جایگاه و ارتقای نسبی

استراتژی اصلی قالیباف حفظ جایگاه و ارتقای نسبی آن بود. او در این مناظره نیز خود را به عنوان پیشتاز نظرسنجی‌ها دانسته و تلاش کرد برای حفظ سبد آراء خود همچنان از استراتژی شمشیر انداخته استفاده کند. به جز یک مورد، تلاش کرد در هیچ دوگانه‌ای وارد نشود. اگرچه به نظر قالیباف توانست در مسئله سیاست خارجی در کنش-واکنش با پورمحمدی بدون گلی شدن خارج شود، اما احتمالاً مشابه ۹۶ در حوزه فرهنگی مورد تهاجم

قرار گیرد. او همچنان به سبد آرای پزشک‌ها توجه دارد و ضربه‌های ریزشی زاکانی علیه پزشک‌ها را سعی می‌کند به خود جذب نماید و آراء مردم به نفع پزشک‌ها را کم تر کند. همچنین قالیباف در بهتر شدن فرم ارائه، توانست رو به دوربین صحبت کرده و از زبان غیررسمی و بهتری با مردم استفاده کند.

او همچنان تلاش داشت با هم افزایی با پزشک‌ها او را در محظور اخلاقی قرار داده و جلوی حملات او را پیش‌دستانه بگیرد. قالیباف در این مناظره سعی کرد به صورت ایجابی اقدامات زیر را انجام دهد: محل اجماع بودن در حاکمیت، توان اجرای برنامه‌ها، همراهی با برنامه هفتم ذیل خدمات عدالت محور، توان جمع سیاست خارجی و کارآمدی داخلی.

۳-۳. پزشک‌ها؛ در میانه روحانی و خاتمی

پزشک‌ها در این مناظره متفاوت از قبل وارد شد. او با چهره‌ای متفاوت، با ریش تراشیده و اخمی که تلاش می‌کرد از او جدا نشود، تلاش کرد سیمای یک معترض که از رقبای خود متفاوت است را به مخاطب القا کند. پزشک‌ها که به نظر می‌رسد بیشتر از گذشته خود را به مشاوران سپرده و از خود اصلیش فاصله گرفته است، با کنار گذاشتن عبارت تکراری ارجاع به کارشناسان و استفاده کمتر از عبارات عربی نهج البلاغه و قرآن کریم، این بار بیان دیگری را در پیش گرفته و با استراتژی سیاه نمایی، تلاش کرد خود را در قسمت سفید ماجرا و ناجی مردم تعریف کند. البته این هیبت مصنوعی پزشک‌ها با گذشت زمان تا حدی فرو ریخت. او همچنین نقطه ضعف خود را بیشتر از گذشته لو داده و نسبت به اتهام دولت سوم روحانی، موضع انفعالی گرفته و مدام خود را

عضو دولت خاتمی معرفی می‌کند. او نتوانست توجیه مناسبی برای مخاطب از علت حضور نزدیکان روحانی در دولت خود آورده و با گفتن این جمله که هرکسی بیاید ستاد من می‌پذیرم چون می‌خواهم رأی بگیرم، عملاً نتوانست از زیر این فشار خود را خارج کند.

پزشکیان مدام سفره دولت و مردم را جدا می‌کرد و از موضع نمایندگی مردم و قشر محروم تلاش داشت به دولت و عملکرد آن و مدیران حاضر در مناظره انتقاد کند. او همچنین تلاش داشت که بخش‌های حاشیه‌ای کشور را نیز همراه کند از این رو مدام از استان‌های مرزی نام می‌برد و از ظلم به اقلیت‌ها می‌گفت. این ادبیات پزشکیان اماره‌های واضحی از رادیکال شدن او برای برانگیختن آراء خاموش را به مخاطب القا کرد. امری که به نظر می‌رسد مشاوران پزشکیان در روزهای باقیمانده با فشار بیشتری به او تحمیل خواهند کرد. مزیت فرم ارائه او در زبان صمیمی و همه فهم و زبان بدن بی نظیر است. با این حال مشاوران او به خوبی فهمیدند از متن مناظره چیزی عاید پزشکیان با کاراکتر محدود نخواهد شد لذا به بخش پایانی و جمع بندی کاندیدای خود دل بستند که با یک طراحی از پیش تعیین شده و با متن مشخص، پزشکیان بتواند تمامی نقص های مناظراتی خود را از ابتدا از ذهن مخاطب پاک کرده و در دقیقه نود گل مناسبی را در چارچوب قرار دهد.

۳-۴. پورمحمدی؛ کمکی و پوششی

پورمحمدی راهبرد اصلی‌اش افزایش جلب توجهات و پایین آوردن وجاهت رقبا بود. برای این امر سعی کرد اولاً موضوع مدنظر خود را به موضوع اصلی مناظره تبدیل کند و نیز کارآیی ایده‌ها و ظرفیت‌های دیگران را به

چالش بکشد. او به عنوان تدارکاتچی پزشکیان در این مناظره تلاش کرد تا با بالا آوردن مسأله سیاست خارجی نامزدهای دیگر را وادار به واکنش کرده و از خطای آنها بهره ببرد. امری که با هوشمندی رقیب جز در یک مورد شکل نگرفت. هرچند قالیباف در دفاع از قانون اقدام راهبردی به مخاطب با پورمحمدی وارد شد و

بعد نیز در چند ثانیه با پورمحمدی رفت و برگشت کرد، اما، فضای مناظره و ورود زاکانی به این بحث، باعث شد این نقشه نگیرد. پوششی بودن پورمحمدی زمانی بیشتر به چشم آمد که وقتی قالیباف به بحث سیاست خارجی ورود کرد، پور محمدی بلافاصله گفت الحمدلله، یکی وارد مسأله شد. پورمحمدی با رفتار غیر یکنواخت، اخم، عصبانیت و بروز دادن نقش کمکی و پوششی خود عملاً خود را از رقابت انتخاباتی خارج ساخته است. شوخی بی مورد و البته بی مزه او با نامزدها نیز بیش از گذشته عیار او را برای مخاطب هویدا کرد.

این نکته هم بیراه نیست که پورمحمدی نیم‌نگاهی هم به آینده دارد و متوجه شده است که بالا آمدن از قعر نظرسنجی‌ها سخت شده است و نباید خود را خرج کسی کند لذا مشاهده می‌شود در این مناظره به خود پزشک‌ها و اطرافیان او در ستاد نیز انتقاد می‌کند.

۳-۵. زاکانی؛ پارتیزان مناظره

زاکانی در این مناظره هوشمندانه عمل کرد. او برخلاف انتظار رقیب، به مسأله سیاست خارجی ورود نکرد و با تعبیر اینکه پورمحمدی آدرس غلط می‌دهد، زمین بازی را به فشار بر پزشک‌ها مبنی بر تکرار دولت روحانی با تعبیر دولت سوم روحانی تغییر داد. برای مقابله با ایده دولت سوم روحانی، پروپاگاندا راه انداخت و برخی پیامدهای انتخاب روحانی را یادآور شد. زاکانی از

یک سو با تمرکز بر پزشک‌ها و سؤالات متعدد از او و از سوی دیگر با کم‌توجهی به پورمحمدی و زدن تک ضربه‌های مؤثر عملاً پزشک‌ها را تنها کرده و پورمحمدی را از بازی بیرون انداخت. وی در یک مقطع با یادآوری اس‌اف او پورمحمدی را که برای زدن قالیباف و جلیلی شمشیر کشیده بود، وادار به عقب‌نشینی کرده و ابتکار عمل را از او گرفت. او تلاش کرد هیچ ضربه‌ای به غیر از تیم دو نفره پزشک‌ها-پورمحمدی نزنند و تقابل حداقلی با قالیباف را نیز کنار گذاشت و حتی او را برخلاف جلسه قبل تایید کرد. البته زاکانی باید بداند که او فردی بدون کارنامه نیست که از او تصویر کاندیدای ۱۴۰۰ ادراک شود و باید در کنش‌های خود بی‌مهابا عمل نکند و مراقبت‌های اخلاقی جبهه انقلاب را لحاظ کند. در ادامه زاکانی سعی کرد با ارائه طرح پارانه طلا که عامه فهم نیز بیان شد و خدمات ارائه شده در شهرداری تهران، به افزایش اعتبار خود نزد افکار عمومی دست یازد.

۳-۶. قاضی زاده هاشمی؛ مدافع منطقی

قاضی زاده هاشمی نیز با فهم درست موقعیت و مزیت رقابتی خود و صحنه مناظره توانست در نمایندگی از دولت سیزدهم در مناظرات موفق عمل کند و از برند شهید رئیسی و سرمایه آن استفاده کند. ایشان مدافع منطقی وضع موجود بود. سعی می‌کرد از دستاوردهای شهید رئیسی و مسیر آمده حمایت کرده و پیشنهادهایی برای

تکمیل راه نیمه تمام هم بدهد. در عین حال تلاش داشت که حملات تیم دو نفره یاد شده را خنثی کرده و از دستاوردهای اقتصادی دولت شهید رئیسی حمایت کند. البته قاضی زاده راهکارهایی نیز داشت، اما قالب گفته‌های ایشان تبیین وضعیت و مقابله با تغییر راهبردهایی

بود که جاری شدنشان هزینه داشت. در مجموع حضور او به عقلانیت و تعادل مناظره کمک می‌کند.

۴. نقش‌ها و احتمالات آینده

در خصوص مناظره آتی باید گفت باز هم پورمحمدی تدارکاتچی پزشکیان خواهد بود و با صحبت‌هایی تند و هیجانی احتمالا مباحث چالشی حوزه زنان و حجاب را مطرح خواهد کرد. پورمحمدی باید از بازی بیرون گذاشته شود و راهکار آن نیز عدم التفات به مباحث اوست. با این همه، با توجه به فرهنگی بودن این مناظره دست ۴ نماینده جریان انقلاب برای حمله به او بازتر است، امری که هرچند شروع آن از سوی نامزدهای اصولگرا به صلاح نیست، اما در صورت شروع حملات پورمحمدی، یقینا به کار خواهد آمد. همچنین با توجه به نقطه انسجام پزشکیان این فرصت وجود دارد تا از محافظه‌کاری او بر علیه خودش استفاده کنند. پزشکیان اساسا انسان محافظه‌کار و اخلاقی است و اگر نسبت به او با هوشمندی برخورد شود، او بحث را چالشی نخواهد کرد. با این حال، سیاه‌نمایی حتما در دستور کار پزشکیان خواهد بود و تلاش خواهد کرد بحث را در این زمینه شدت دهد. به نظر می‌رسد کمپین دولت سوم روحانی همچنان باید علیه پزشکیان فعال باشد و فرصت تمرکز و ابتکار عمل را از این طریق از او سلب کنند.

با توجه به تعدد مناظرات باقیمانده همه نامزدها همچنان در مناظره سوم نیز با احتیاط عمل خواهند کرد. با این حال، موضوع مناظره سوم، زمینه لغزیدن را برای نامزدهای اصولگرا می‌تواند فراهم کند. از این رو، حفظ استراتژی کنونی و ترسیم زمین بازی و پرهیز از ورود به بازی رقیب در مناظره سوم حیاتی است. احتمال در مناظره آتی موضوع گشت ارشاد مطرح شود و با طرح سوالاتی سعی شود آقای قالیباف مورد پرسش قرار گیرد. لذا به نظر در جلسه بعد دو به یک خواهند شد و درگیری تیم دو نفره در طول درگیری با آقای قالیباف باشند اما به علت سبب رای مشترک، به آرای آقای قالیباف چنگ خواهند زد. در این میان، قالیباف و جلیلی باید با طرح

مباحث خود زمین بازی را در حوزه آسیب های اجتماعی و ریشه های آن با مثال های معین تغییر داده و طرف مقابل را وادار به بحث در آن زمینه کنند.

۵. جمع بندی

به نظر می رسد این مناظره نیز تأثیر چندانی بر مشارکت نداشته و ای بسا از میزان مشارکت بکاهد. مناظره در مسیر رادیکالیسم سه روز گذشته پزشکيان یک سکنه ناقص بود که اگر در مناظره سوم هم ادامه یابد، کمپین او را با چالش مواجه کرده و حرکت افزایشی او را متوقف یا برعکس خواهد ساخت. قالیباف همچنان نیازمند داشتن ایده و وعده مشخص برای بخشهای محروم و به ویژه سه دهک پایین جامعه است. بدون تخاطب با آنها سبد رای او توسعه نخواهد یافت. استراتژی قالیباف و جلیلی تا آخر مناظرات نباید تغییر کند. پور محمدی یار پوششی عیان پزشکيان شده و این مهم با هوشمندی در این مناظره از کارکرد افتاد. زاکانی نشان داد فقط بزنی بهادر نیست و هوشمندی در به کارگیری استراتژیها را داراست. او با ساخت کمپین دولت سوم روحانی توانست پزشکيان را در گوشه ای نگه داشته و چندبار وادار به توضیح کرده و وقت او را کنترل شده به پایان رساند. قاضی زاده هاشمی عیار جدیدی از سیاست ورزی خود را نشان داد و با عقلانیت و هوشمندی توانست سبد آراء خود را افزایش داده و در تمایز بین نامزدها و دولت سیزدهم به مردم شاخص عینی دهد. به نظر می رسد راند اول در مناظره بعدی بسیار آشوب ناک تر از مناظره دوم باشد از این رو آرام کردن فضا و تمرکز بر مسائل متعدد فرهنگی و بزرگ و ترسیم کردن عرصه فرهنگ و مشکلات دولت های منتسب به اصلاح و اعتدال در بسترسازی این مشکلات می تواند جبهه انقلاب را به پیش ببرد و گرنه حتما مناظره فرهنگی به صحنه افزایش محبوبیت جریان رقیب بدل می شود.

شماره مسلسل: ۰۳-۲۰۰۹

کد اثر: ۱۴۰۳۰۹۱۱

عنوان گزارش: تحلیل دومین مناظره انتخابات ریاست جمهوری چهاردهم

تهیه کنندگان: حسن وکیل زاده، مصطفی آقاجانی، سعید نادری اصل

استاد هادی: دکتر محمدامین باقری

واژگان کلیدی: انتخابات، ریاست جمهوری، مناظره، بازاریابی سیاسی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۴/۱